

ISTORIE

CONSIDERAȚII ASUPRA EVOLUȚIEI ISTORICE A BAZINULUI TÂRNAVEI MARI ÎN SECOLELE X-XIII DIN PERSPECTIVĂ TOPONIMICĂ ȘI ARHEOLOGICĂ (I)

Adrian N. Șovrea

Introducere

Înainte de toate, precizez că studiul actual nu este al unui specialist în toponimie. De aceea orice completare sau corectare este binevenită. „Arheologia peisajului (landscape archaeology)”, ca o disciplină modernă în studiul habitatului, ne determină adesea să avem în vedere și originea toponimelor. „Arheologia peisajului” este „un concept ce desemnează preocupările pentru înțelegerea modalităților prin care oamenii din trecut au modelat mediul și au fost la rândul lor influențați de acesta. [...] Arheologia clasică dezvăluie urmele materiale ale activității umane, [...] (iar) studiul mediului înconjurător aduce la suprafață date și conexiuni ascunse de multe ori percepției noastre, furnizând componente fundamentale în procesul de reimaginare a perioadelor istorice”.¹

De asemenea o întrebare des întâlnită pentru arheologi este cărei etnii aparțin descoperirile din situri. Arheologul nu poate da un răspuns precis, exact, întrucât așa cum observăm și azi un model cultural este împrumutat de către o comunitate sau o populație de la o alta pe care o vede ca un model de dezvoltare, însă împrumutul nu este în totalitate, nu este o copie a celeilalte și apar adesea elemente de identitate autohtone. În necropole se văd cel mai bine, prin depunerea de elemente de port și podoabă, elementele culturale împrumutate de comunitatea celui care a fost înmormântat. De aceea arheologul prin analogii arată ce elemente culturale alogene purta cel înmormântat, dar nu poate spune etnia celui înmormântat.

Arheologul prin studierea toponimiei poate avea o perspectivă asupra populației originale care a dus la formarea satului. Dar sunt de asemenea multe lacune în cercetare deoarece descoperirile arheologice arată că aceste sate au apărut întotdeauna într-un alt punct decât în cele în care sunt siturile din secolele anterioare. Nu avem datele exacte ale întemeierii așezărilor, iar menționarea lor în documente poate fi și la un secol distanță. Gheorghe Baltag vorbește de sate vechi, dispărute la sfârșitul secolului XI – începutul secolului XII, aflate la 1-3 km de centrele actuale: Albești, Criș,

¹ Ioan F. Pascu, *O altfel de perspectivă. Sighișoara și arheologia peisajului (aspecte generale și intervenții antropice din preistorie până în epoca romană, în Alt-Schaessburg, nr. 9, 2016, pp. 7-8.*

Saschiz, Sighișoara, Stejăreni ș.a.² Ca exemple, Sighișoara este menționată la 1280, iar Bratei la 1283, în timp ce siturile arheologice de la Sighișoara - Dealul Viilor și de la Bratei - Nisipărie se află la 1-3 km distanță față de centrele actuale ale celor două localități. Descoperirile arheologice arată că acestea au fost locuite în punctele Dealul Viilor și Nisipărie cel puțin până în prima jumătate a secolului IX, nu e clar ce s-a întâmplat în perioada secolelor IX-XI, ca apoi să apară secuii cu așezări de secole XI-XII. Localitățile actuale Apold, Daia, Vulcan au fost întemeiate în secolele XII-XIII și s-au dezvoltat pe vechile vetre existente acolo de cel puțin din secolul VII.³

Unele localități apar în documente cu apelative precum *villa* (ex. villa Besse, villa Echellini etc.) ceea ce arată că se aflau în grad de dependență feudală pe teritoriul liber săsesc sau *terra, possessio*, arătând că țin de un comitat fiind moșii sau posesiuni feudale.⁴

Studiul toponimiei face parte din studierea *peisajului geografic* afectat de activități antropice creând bazele a ceea ce englezii numesc *landscape archeology*, adică modul de interacționare a omului cu mediul natural observând modificările produse și consecințele acțiunii lor. Astfel de studii oferă o perspectivă arheologică asupra deciziei de a ocupa un anumit teritoriu și de a dezvolta comunități, modul în care a acționat asupra mediului pentru ca acea comunitate să poată supraviețui, strategia pe care a vizat-o pentru a-și asigura siguranța și planul lor de dezvoltare pentru a deveni o comunitate prosperă.

Mureșul, ca și Târnavă Mare, a jucat rolul de legătură directă dintre comunitățile nord-estice și cele sud-estice. Bogățiile principale ale Transilvaniei, sarea și aurul, au fost exploatare în culoarul Alba Iulia - Turda. Drumul roman de pe Târnavă Mare era o arteră de rang secundar, legând castrul de graniță de la Odorheiu Secuiesc din est cu centrul administrativ de la Alba Iulia din vest. Pătrunderea vizigoților în spațiul intracarpatic a dus la crearea culturii arheologice Sântana de Mureș (cu analogii importante în spațiul extra-carpatic unde avem cultura arheologică Cerneahov, de aici și cultura Sântana de Mureș - Cerneahov). Aceste comunități din secolele IV-V coboară pe valea Mureșului către culoarul Alba Iulia-Turda fiind semnalate astfel de comunități la Sântana de Mureș, Tg. Mureș, Luduș ș.a.

² Gh. Baltag, *Sighișoara înainte de Sighișoara*, 2000, p. 246.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, pp. 246-247.

În perioada migrațiilor (sec. IV-IX) și a evului mediu timpuriu (sec. IX-XI) valea Târnavei Mari a fost locuită de diverse populații alogene de neam germanic (gepizii),⁵ turanic (avarii)⁶ și slav.⁷ Începând cu secolul al IX-lea sudul Transilvaniei intră în aria de influență bulgară, purtătoare a culturii balcano-dunărene din care face parte și cultura Dridu. Pătrunde astfel puternic cultura Dridu în această parte a Transilvaniei ducând la o uniformizare culturală la nord și sud de Carpați. Începând cu secolul al XI-lea regatul Ungariei începe extinderea spre est devenit regat apostolic și cu rol de extindere a credinței bisericii Romei. Pe valea Târnavei Mari sunt așezați în jurul anului 1100 secuii, cu rolul de apărători ai granițelor regatului maghiar. De asemenea alte populații se aflau pe valea Târnavei Mari: românii, pecenegii, slavii.

Prin urmare studiul toponimiei presupune observarea și explicare numelor de așezări, numelor de forme de relief, numelor apelor ș.a. pentru a vedea originea și baza de la care a pornit aceste nume oferindu-ne o perspectivă a tipurilor de comunități. Aceste observații nu oferă siguranța prezenței unei etnii anume și numai a acelei etnii. De cele mai multe ori populația autohtonă este supusă aculturalizării din partea noilor veniți.

În cele ce urmează toponimia va fi prezentată în funcție de oiconime (așezări omenești), de hidronime (nume legate de ape) și oronime (nume de forme de relief) identificate pe harta josefină realizată la 1769-1773.

Toponimii din bazinul mijlociu al Târnavei Mari de la sud de râu (de la văile Saschiz și Șoimuș până la Mediaș)

A. Oiconime

- 1. Albești** – vechea denumire Ferihaz; în magh. Fejéregyháza, Fehéregyház; în săsească Weißkirich; în germ. Weißkirch; în lat. Alba Ecclesia, Feyerghaz.⁸ Prima menționare la 1231. Localitatea ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta josefină realizată la 1769-1773 apare menționată cu numele de Weisskirch vel. Fejeregýház.

⁵ Adrian N. Șovrea, *Aspecte de rit și ritual funerar pe valea mijlocie a Târnavei Mari între secolele VII-XII*, în *Alt-Schaessburg*, Sighișoara, 2017, p. 15-30; Adrian N. Șovrea, *Aspecte de rit și ritual în necropolele de la Bratei (secolele V-VIII)*, în *Collegium Mediense*, VIII, Mediaș, 2018.

⁶ Idem, *Scărițe de șa din perioada avară (secolele VI-VIII) din Transilvania*, în *Alt-Schaessburg*, Sighișoara, 2012, pp. 7-18.

⁷ Idem, *Avarii și slavii spațiului intracarpatic în secolele VII-VIII*, în *Alt-Schaessburg*, Sighișoara, 2016, pp. 31-46.

⁸ *Ibidem*, p. 286.

„Albul” este un termen toponimic comun. El desemnează nu numai culoarea, ci și, în limbajul mai vechi, noblețea, autenticitatea, splendoarea și frumusețea opusă termenului „negru”, care indică un rang secundar, inferior⁹. „Weissenburg”, care în Transilvania se referă la Bălgrad – Alba Iulia (în magh. Gyula-Fehérvár), descrie ceva remarcabil, important, o capitală, prin urmare un centru important al Transilvaniei în sec. IX-XI¹⁰. Dacă luăm definiția dată de G. Kisch înseamnă că la Albești era în sec. XII-XIII o biserică de prim rang. În maghiară „fehér” înseamnă „alb”, iar „egyház” = „biserică”.¹¹ Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-VIII, IX-X și XI-XII în punctul *Sub Cetățea/La Cetățea*, dar și mai timpuriu.¹²

2. Apold – vechea denumire Trapoldu; în magh. Apold, Trapóld; în săsească Pült; în germ. Trappold, Trappolden; în lat. Apoldia, Appoldya, Oplid.¹³ Prima menționare la 1231. Localitatea ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Pe harta Josefina din 1769-1773 apare sub numele de Trapold. Cu privire la originea numelui, G. Kirch consideră că acesta se trage de la „Abt” tradus „abate”.¹⁴ „Tr” ar fi un derivat din „Tsə” (citit în germ. „zu – și în rom. țu”).¹⁵ Prin urmare o traducere ar fi „la abate” sau „satul abatelui”. Alte păreri i-au în considerare semnificația numelui ca „măr” fiind vorba de o livadă de meri¹⁶ sau că provine din slavul „opol” care înseamnă „în câmpie”.¹⁷ Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-VIII în punctul *După Grădini*, dar și mai timpuriu.

⁹ Gustav Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Spracht. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der Karpathenländer*, 1929, p. 275 (243).

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Pentru descoperiri arheologice vezi Gheorghe Baltag, *Sighișoara înainte de Sighișoara*, 2000.

¹³ Ernst Wagner, *Historisch-statistisches Ortsnamenbuch für Siebenbürgen*. 1977, p. 360.

¹⁴ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 303 (271).

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Mircea Buza, Ioan Mărculeț, *Considerații privind originea numelor așezărilor din Dealurile Mediașului*, în *Collegium Mediense, III, Comunicări Științifice*, XII, Mediaș, 2013, p. 255.

¹⁷ Gh. Baltag, *op. cit.*, p. 246.

3. Ațel – în magh. Ecel, Acél, Eczel; în săsească Hätselderf; în germ. Hetzeldorf, Etzel; în lat. Villa Echelini, Eclini, Eccel.¹⁸ Prima menționare 1283. Localitatea ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefină din 1769-1773 apare menționată sub numele de Heltzeldorf. Denumirile au la origine numele de persoană „Hedrich” (format din „hadu” și „rîch”, adică „luptător” și „bogat”).¹⁹ Acesta era probabil un *locatores*, nobil german care a venit cu supușii săi pe valea actuală a Ațelului la chemarea regelui maghiar Geza al II-lea. Localitatea apare menționată în 1283 ca *villa Echelini*, prin urmare numele german „Hedrich” a fost latinizat ca „Echelini”, din care derivă Eclini și Eccel, de unde probabil numele în maghiară de Ecel (Eczel). O altă evoluție în transcrierea în limba germană ar fi din baza „Hetto” care devine „Hetzo” care la rându-i se transformă în „Hetzilo”.²⁰

4. Biertan – vechea denumire Ghiertan; în magh. Berethalom; în săsească Birthälm; în germ. Birthälm, Birthalmen; în lat. Berthelm, Buratholm, Britholm.²¹ Prima atestare la 1283. Localitatea ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefină din 1769-1773 apare menționată cu numele de Birthelm vel Birthalom. Denumire din germana veche „Birthälm” este format din „bert” care înseamnă „glänzend”, adică „strălucitor, lucios” și din „holm” care se referă la „Hügel” adică „deal”.²² O traducere ar fi „dealul strălucitor”,²³ ceea ce e neobișnuit, în zonă nefiind resurse aurifere sau de argint și cel mai probabil se referea la strălucirea pe care o dădea o clădire aflată pe un deal în mijlocul localității. „Insel” (insulă) și „Berg” (munte) din numele localităților are aceeași semnificație cu cuvântul german „Holm” care înseamnă „deal”.²⁴ Din germanul

¹⁸ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

¹⁹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 209 (177).

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

²² Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 270 (238).

²³ *Ibidem*, p. 66 (34).

²⁴ *Ibidem*.

Birthalm derivă numele maghiar Berethalom și românescul Biertan.²⁵

5. Brateiu – vechea denumire Parateca; în magh. Baráthely, Parathély; în săsească Pretai; în germ. Pretai, Bretay; în lat. Mons Mariae, Morum, Porthia.²⁶ Prima menționare la 1283. Localitatea ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefînă de la 1769-1773 este menționată sub numele de Prethei. Numele maghiar „Baráthely” și românescul „Brateiu” este o interpretare populară a termenului „Pretai” (pronunțat Prəta^a),²⁷ care ca și formele mai vechi „Prethya” (din 1368) și „Prothia” (din 1359), derivă din latinescul „protodiaconus” (adică „decan”),²⁸ în comparație cu „protie”, care se referă la „primat, prioritate, calitatea de a fi primul” sau „Vorrang” (la Kisch)²⁹ adică „prioritate, prioritar” sau mai bine zis „primul în rang”.³⁰

6. Buzd - vechi denumiri Bozd, Buzu; în magh. (Szász) Buzd; în săsească Buss; în germ. Bußd, Busd; în lat. Bozd, Busd, Buzd, Buz.³¹ Prima menționare în anul 1334. Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefînă de la 1769-1773 este menționată sub numele de Buzz. Numele localității ar deriva din numele de familie „Buss” (menționat la 1648), nume luxemburghez la origine.³² Din numele de familie „Buss” a derivat numele de așezare „Bus, Bous”.³³ La maghiarul „Buzd” avem sufixul „-d”.³⁴ Concluzia ar fi că un *locatores*, pe numele său Buss, din regiunea Luxemburgului, a condus colonizarea spre regiunea localității de azi Buzd.

7. Copșa Mare – în magh. Nagykapus; în săsească Grizzkopesch; în germ. Groß-Kopisch; în lat. Copus maiori,

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

²⁷ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 304 (272).

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 304 (272).

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

³² Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 204 (172).

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

Chappus Kolx.³⁵ Prima menționare în anul 1283. Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefina din 1769-1773 apare sub numele de Grofs Kopisch. Originea cuvântului este din maghiară fiind preluată atât de germani cât și de români. „Nagykapus” tradus din maghiară ar fi „Poarta Mare” sau „Portarul mare”. „Kapus” derivă din „kapu” care înseamnă „poartă”, iar săsească „Kopisch” (pronunțat „Köpösch”) derivă direct din maghiarul „kapus”.³⁶

8. Criș – în magh. Keresd; în săsească Kreisch; în germ. Kreisch; în lat. Crys, Kreis, Keresdh, Krisch.³⁷ Prima menționare în anul 1305. Ținea la 1810 de comitatul Alba de Sus. Explicațiile privind originea numelui se leagă de termenul slav „križ” care înseamnă „cruce”.³⁸ Este exclusă varianta ca însemnând „aur” cum e la Baia de Criș (adică „mina de aur”) und *criș* derivă din *keres* (körös=keres=criș)³⁹. Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-VIII, IX-X și X-XI în punctul *În Ciorănel*, dar și mai timpuriu.

9. Daia – veche denumire Sasdaia; în magh. Szászdállya, Szász-Dályá; în săsească Dändref; în germ. Denndorf, Dellendorf; în lat. Dalia, Dala, Dalya, Dulia⁴⁰. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Prima menționare în 1280. Pe harta Josefina din 1769-1773 apare menționat cu numele de Szász Dalija v. Denndorff. La origine cuvântul este slav fiind derivat din „daljina”⁴¹, cu formele „dalyia”, „dalje”, dal'a”.⁴² În germană ar fi „fern” („îndepărtat, izolat, la distanță”). O traducere a numelui ar fi „satul îndepărtat” sau „satul din fundul văii”.⁴³ Prin urmare originea numelui este slavă. Descoperirile arheologice arată urme de locuire din

³⁵ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

³⁶ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 295 (263).

³⁷ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 286

³⁸ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 51 (83), 275 (307); Gh. Baltag, *op. cit.*, p. 247; M. Buza, I. Mărculeț, *op. cit.*, p. 254.

³⁹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 51 (83); Gh. Baltag, *op. cit.*, p. 247.

⁴⁰ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁴¹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 70 (38).

⁴² Gh. Baltag, *op. cit.*, p. 248.

⁴³ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 70 (38).

secolele VI-IX în punctul *La Lac* și din secolele X-XI în punctul *Hanfau/Cînepiște*, dar și mai timpuriu.

10. Daneș – veche denumire Danoș; în magh. Dános; în săsească Dunnesderf; în germ. Dunesdorf, Dansdorff; în lat. Villa Sti. Dyonisii, Danus.⁴⁴ Prima menționare la 1348. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Pe harta Josefînă localitatea apare cu numele de Dános. Numele localității derivă din numele de persoană „Dan, Daniel” și s-ar traduce „satul lui Dan”.⁴⁵ La Est de localitate se află punctul *Lângă Podmoale* (administrativ ține de Sighișoara) cu descoperiri arheologice din secolele VII-IX.

11. Dupuș – vechi denumiri Dupășdorfu, Tobie; în magh. Táblás, Tobiás; în magh. Toppesterf; în germ. Tobsdorf, Tobiasdorf; în lat. Villa Tobiae, Thobisdorff.⁴⁶ Prima menționare la 1268. Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefînă localitatea apare cu numele de Tablas. Numele derivă din cel al Sfântului Tobias.⁴⁷ Evoluția cuvântului pornește de la „villa Tobiae”, scris în latina medievală, în maghiară „Tobiasfolva”, iar în germană „Thobisdorff”. În săsească cuvântul era pronunțat Toppəsdərf, din care derivă și cel românesc Dupușdorf/Dupășdorff.⁴⁸ Pentru varianta maghiară „Táblás” nu e luată în vedere o derivare din „tábla”, care înseamnă „masă” (fiind o evoluție etimologică lipsită de valoare).⁴⁹

12. Florești – mai demult Felța, Felsa; în magh. Földzin, Földzintelke; în săsească Fälzenderf; în germ. Felsendorf, Filsdorf; în lat. Feltevteluke, Vilzendorph.⁵⁰ Prima menționare la 1305. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefînă apare cu numele de Foldszin v. Folsendorf. Pornind de la numele în maghiară „Földzin”, acesta este o formă a cuvântului „földszin” pe care G. Kirch o explică ca

⁴⁴ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁴⁵ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 206 (174); Gheorghe Baltag, *op. cit.*, p. 248.

⁴⁶ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 374.

⁴⁷ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 327 (295).

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 288.

„ebene Fläche”,⁵¹ adică „teren parcelat” sau „suprafață plană”. În germană este o preluare a denumirii maghiare. În română „Felța”, în săsească „Fe^{al}zəndərf”. Pentru numele în germana modernă „Felsendorf” (amintit în 1861) cel mai probabil este o transcriere greșită a vechii denumiri din săsească întrucât „Felsen” înseamnă „stâncă”, iar în localitate și în preajma localității nu sunt stânci.⁵²

13. Laslea – vechi denumiri Laslea Mare, Laslie; în magh. Szászszentlászlo, Szt. László; în săsească Grisz-Lasseln; în germ. Groß-Lasseln; în lat. Zenthlazlo, Sct. Ladislaus⁵³. Prima menționare în anul 1309. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Pe harta Josefina din 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Szasz Sz. Laszlo. Numele localității provine cel mai probabil de la hramul bisericii din localitate anume Sfântul László/Sfântul Ladislau.⁵⁴

14. Mălâncrav – vechi denumiri Malîncrav, Malâncrac; în magh. Almakerék; în săsească Malemkref; în germ. Malmkrog, Halbenkragen; în lat. Albkarak, Almkragen, Halbkragen.⁵⁵ Prima menționare la 1305. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefina din 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Malenkrug v. Almakerek. Interesant este numele din maghiară „Almakerék”, care tradus ar însemna „lemn rotund de măr”. „Kerek” este folosit ca nume de loc, la origine înseamnă „roată”, dar aici arată de fapt pădure sau livadă cu copaci cu lemn rotund.⁵⁶ Se pare că originea numelui localității este din maghiară din care a derivat cea în limba săsească sau germană și apoi cea românească. Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-IX în punctul *Valea Viilor*, dar și mai timpuriu.

15. Nou Săsesc – veche denumire Satu Nou; în magh. Apaújfalau, Szászüjfalu; în săsească Naendref; în germ. Sächs Neudorf, Deutsch Neudorf; în lat. Villa Nova, Wyfalu,

⁵¹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 63 (31).

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁵⁴ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 186 (154), 319 (287).

⁵⁵ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 288.

⁵⁶ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 282 (250).

Vyfalu.⁵⁷ Prima menționare la 1305. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefină din 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Ujfalu Neüdorf v. Noa. Sat nou fondat de coloniștii germani (sași).

16. Richiș – vechea denumire Rîchișdorf; în magh. Riomfalva, Rihoufalva; în săsească Rechesdref; în germ. Reichesdorf; în lat. Villa Richuini, Ryhuen.⁵⁸ Prima menționare la 1283 (villa Richuini). Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefină din 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Riomfalva v. Reichersdorf. Din numele personal cu origini germane vechi *Richwin* este ușor alterat și se obțin în săsească toponimul *Reichesdorf*, iar în sudul Transilvaniei varianta *Rechəsdərf*, în română Richișdorf și în maghiară Riomfalva.⁵⁹

17. Roandola – vechi denumiri precum Randela, Rudeju; în magh. Rudály; în săsească Raeduel; în germ. Raunthal, Rennenthal; în lat. Rundal, Ruental, Rudal.⁶⁰ Prima menționare la 1322. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefină localitatea apare menționată sub numele de Rudaj v. Renthal. Din (*im*) *rauhen Tal* (în săsească *ăm rân Duel*)⁶¹ care înseamnă *vale aspră/vale nelucrată*⁶²/*vale sălbatică*⁶³ a devenit *Randuel*. Astfel din săsescul *im rüen dal* în documente apare Rundal (1322) și Rudal (1345) și de aici în maghiară Rudály, iar în românește Roandola.⁶⁴

18. Saschiz – vechea denumire Chizduc Săsesc; în magh. Szászkézd; în săsească Keist; în germ. Keisd, Kaizd; în lat. Kyzd, Kyzdy, Zaazkyzd.⁶⁵ Prima menționare la 1309. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Pe harta Josefină localitatea apare menționată sub numele de Keizd și Száfz Kezd. Baza toponimului este *kéz*, care înseamnă „mână”⁶⁶ (adică mâna

⁵⁷ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 288.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 374.

⁵⁹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 182 (214).

⁶⁰ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 290.

⁶¹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 235 (267).

⁶² Variante proprii ale traducerii.

⁶³ M. Buza, I. Mărculeț, *op. cit.*, p. 254.

⁶⁴ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 182 (214).

⁶⁵ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁶⁶ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 253 (285).

dreaptă a regelui). Din *kéz* devine *kíz* unde are sens de „burg” (târg/oraș/cetate), iar în toponimia săsească Keisd, unde „f” devine „ei”.⁶⁷ În română din Keisd devine „chiz” pierzând „d”-ul, iar în maghiară „Kézd”.⁶⁸ Toponimul se leagă de venirea secuilor și așezarea lor pe valea Târnavei Mari. Adăugarea sufixului „Szász” are loc pe fondul mutării secuilor spre sud-estul Transilvaniei și venirea coloniștilor germani. Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-IX și IX-X în punctul *Pârâul Etzung*, dar și mai timpuriu.

19. Sighișoara – în magh. Segesvár; în săsească Schäsbrich; în germ. Schäßburg, Schespurch; în lat. Castrum Sex, Segusvar, Sches.⁶⁹ Prima menționare la 1280. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara, fiind centru scăunal. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată cu numele de Schaesburg vel. Segesvár. Denumirea în latină „Castrum Sex” (1280) se referă la „a șasea cetate”. În ceea ce privește numele în maghiară *Segesvár*, din care provine și numele românesc *Sighișoară/Sighișoara*, sunt două păreri: din *Sex* (de la Castrum Sex) a devenit *Segs* (dar această formă nu este atestată în nici un document) și apoi a luat forma *Seges*,⁷⁰ în maghiară *ség* înseamnă promontoriu⁷¹ („cetatea de pe promontoriu/de pe deal/de pe colină”). O altă părere e că „Schaas” și „Schässburg” au rădăcina „Secg” (anglo-saxon la origine) din care derivă „Segg”, „Sech” și „Segge” și care înseamnă „mlăștinos/mlăștină”; în trecut defileul Sighișoarei era unul mlăștinos.⁷² Descoperirile arheologice cu mai multe puncte cu urme de locuire din secolele VII-IX (Aurel Vlaicu – *La Glimei* și *La Grajduri/Saivane*, *Lângă Podmoale*, *Valea Cânepii*, *Valea Dracului*, *Dealul Viilor*) și IX-X (*Aurel Vlaicu- La Grajduri/Saivane*), dar și mai timpuriu.

20. Stejăreni/Beșa – vechea denumire Beșa; în magh. Bese, Besse; în săsească Peschenderf; în germ. Peschendorf,

⁶⁷ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 253 (285).

⁶⁸ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 253 (285).

⁶⁹ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁷⁰ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 253 (285).

⁷¹ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 253 (285).

⁷² Gheorghe Baltag, *op. cit.*, p. 250-251.

Beschendorf; în lat. Villa Besse, Peschdorp, Pezendorf.⁷³ Prima menționare la 1305. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Besse v. Beschendorf. Numele vechi, Beșa, derivă din maghiarul Besse, forma prescurtată a cuvântului maghiar „bessenyő” și care face referire la pecenegi, o populație de neam turanic.⁷⁴ Descoperirile arheologice arată urme de locuire în mai multe puncte în secolele VII-IX (*În Ment, Calea Strâmtă, Haltsken/Poarta Fânaței*), dar și mai timpuriu.

21. Șaeș – vechea denumire Șaiș; în magh. Segesd; în săsească Schâs; în germ. Schaas, Schees; în lat. Sugus, Zegus, Segud, Schais.⁷⁵ Prima menționare la 1302. Ținea la 1810 de Scaunul Sighișoara. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Segesd v. Schaasz. Cum am văzut, în germană „Schaas” are rădăcina „Secg” (anglo-saxon la origine) din care derivă „Segg”, „Sech” și „Segge” și care înseamnă „mlăștină/mlăștină”.⁷⁶ Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-IX în punctul *În Wosen*, dar și mai timpuriu.

22. Șaroș pe Târnave – vechea denumire Saroș Săsesc; în magh. Szászsáros; în săsească Schuersch, în germ. Scharosch, Grosscharß; în lat. Sarus, Saros, Schars, Saruz.⁷⁷ Prima menționare la 1283. Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de SÁáros. Numele românesc „Șaroș” derivă din maghiarul *sáros* și înseamnă „noroios, mlăștină”.⁷⁸

23. Șapartoc – vechi denumiri Șarpotoc, Sapîrtoc; în magh. Sárpatak; în săsească Schorpenderf; în germ. Schorpendorf; în lat. Villa Sarpotoc.⁷⁹ Prima menționare la 1231. Ținea la 1810 de Comitatul Alba de Sus. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Sarpatak vel

⁷³ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 290.

⁷⁴ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 161 (193).

⁷⁵ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 360.

⁷⁶ Gheorghe Baltag, *op. cit.*, p. 250-251.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 374.

⁷⁸ Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, 1963, p. 55.

⁷⁹ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 290.

Scharpendorf. Format din două cuvinte maghiare la origine „sár” și „patak”, care înseamnă primul „noroi” și al doilea „râu/vale”. Prin urmare, în traducere am avea „vale noroioasă”⁸⁰. Descoperirile arheologice arată urme de locuire din secolele VII-IX în punctul *Pârâul Pietros*, dar și mai timpuriu.

24. Valchid – vechi denumiri Văltitu, Valhit; în magh. Váldhid, Váldhid, Waldhid; în săsească Waldhâdn; în germ. Waldhütten, Valdhuttin; în lat. Waldhyd, Waltudya, Walthodia.⁸¹ Ținea la 1810 de Scaunul Mediaș. Prima menționare la 1317. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Waldhüt. „Wald” înseamnă pădure și a devenit toponim pentru localitatea săsească Wálthædon (Waldhütten), din care a apărut românescul Valchid și din care derivă maghiarul Váldhid.⁸²

25. Vânători/Hașfalău – vechea denumire Hașfalău; în magh. Héjásfalva; în săsească Deiwelsterf; în germ. Diwaldsdorf, Teufelsdorf; în lat. Villa Scti. (Sancti) Divaldi, Heesfalva.⁸³ Ținea la 1810 de Comitatul de Alba de Sus. Prima menționare la 1297. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitate apare menționată sub numele de Hejásfalva v. Teuffelsdorff. Numele în latină villa Sancti Divaldi vine de la Sf. Theobald, care are forma scurtă Divald.⁸⁴ În săsească villa Sancti Divaldi a devenit Dw(e)ualsdorff și din care derivă Deiwælsdærf și Teufelsdorf.⁸⁵ Numele în maghiară „Héjásfalva” e problematic. „Falva” se referă la „sat” pe gând „hejás” nu e clar ce semnifică. Poate fi de la „héj jó” și s-ar referi la „lemn bun”⁸⁶ sau de la „pădure de tei” (în magh. „hásságy”)⁸⁷ sau mai este propusă varianta „hossszú”, care înseamnă „lung” și ar fi „sat lung”⁸⁸. Numele românesc de

⁸⁰ Gheorghe Baltag, *op. cit.*, p. 250.

⁸¹ *Ibidem*, p. 376.

⁸² Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 100 (132).

⁸³ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 290.

⁸⁴ Gustav Kisch, *op. cit.*, p. 294 (326).

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 15 (47).

⁸⁷ Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 103.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 115.

azi, Vânători, nu are nici o legătură cu cele medievale. Localitatea a fost o posesiune a mănăstirii Cârța.

26. Vulcan – denumirea veche Vîlcîndorf; în magh. Volkány; în săsească Wulkenderf; în germ. Wolkendorf; în lat. Wolquinlaka, Welkendorph.⁸⁹ Ținea la 1810 de Comitatul de Alba de Sus. Prima menționare la 1315. Pe harta Josefină de la 1769-1773 localitatea apare menționată sub numele de Wolkány vel Wolkendorff sau Volkány vel Wolkendorff. Oiconimul Vulcan derivă din slavul „vlükŭ”, care înseamnă „lup”, iar numele localității ar fi trebuit să fie „Vâlcan”, dar a existat o translație de la „î” la „u”.⁹⁰

B. Oronime

1. Bug Berg – în traducere Dealul Cetății. Acest punct se află între Nou Săsesc și Mălâncrav.
2. Mohr Berg – în traducere „Dealul Mohr”. Se află la est de localitatea Laslea. Valea Laslea se formează la sud de localitate prin unirea a două pâraie Foldszini Patak și Valje Lopus (se unește cu Almakerek Patak, adică valea Mălâncrav).
3. Berg nagy Birtz – deal aflat la sud de localitatea Vânători, în imediata vecinătate.
4. Deyl Berg – deal aflat între văile Dürre Graben și Waldhütter Bach, vizavi de Hoghilag, pe partea stângă a Târnavei Mari.

C. Hidronime

1. Valle Kerbunel – este un mic pârâu care se varsă în Kreisch Bach. Se află la aproximativ jumătatea distanței între Daneș și Criș.
2. Beschendorf Bach – vale ce curge dinspre satul Stejăreni, mai demult Beșa. Pârâul curge de la sud spre nord vărsându-se în Târnavă Mare.
3. Valle Satului – curge prin satul Vânători, având izvorul la sud de localitate și la vest de Saschiz.

⁸⁹ Ernst Wagner, *op. cit.*, p. 290.

⁹⁰ I. Iordan, *op. cit.*, p. 344-345; Gh. Baltag, *op. cit.*, p. 248.

4. Livade Patak – posibil valea Livezilor. Pârâul aflat la est de localitatea Vânători și înainte de valea Morne (?!)⁹¹.
5. Morne (?!) Patak – pârâu care curge la vest de localitatea Vânători.
6. Paro Pojenilor – pârâu cu izvorul la sud de localitatea Vânători și care se varsă în valea Morne (?!) Patak afluent al Târnavei Mari, la est de localitatea Vânători.
7. Hotár Bach – vale aflată între Vânători și Albești.
8. Buchholtzan Grizated (?!) – pârâu care are izvoarele la est de satul Șapartoc; cursul e sud-nord și se varsă în pârâul Hotarului.
9. Hermanst (?!) Bach – valea lui Hermann. Aflat la vest de localitatea Vânători înainte de Pârâul Hotarului.
10. Wolkendorfer Bach – valea Vulcanului. Are izvorul în apropierea localității Vulcan. Cursul e sud-nord și se varsă în Târnavă Mare după ce traversează Sighișoara în partea de est a orașului.
11. Ranen Grund Bach – vale aflată la est de Sighișoara.
12. Valle Lopus – este o vale, un pârâu, aflat la sud de Târnavă Mare. Izvorul se află din cel mai înalt punct al dealurilor localității Nou Săsesc pe partea stângă. Locul de izvor este în apropierea unui punct numit Klein Stahl. Valea curge spre nord, iar la sud de Laslea se unește cu o altă vale care vine de la Nou Săsesc. Apoi se unește și cu un alt pârâu Foldszini Patak care își are izvoarele în înălțimile dealurilor localității Florești. La vărsare pârâul poartă numele de Laszler Bach, adică valea Laslea. Lopus poate veni din bulg. *lopuš* care derivă din slavul *lopuh* care înseamnă *brusture*.⁹² O altă variantă este bulg. *lapuh* care se referă la o specie de stejar.⁹³
13. Laszler Bach – vale care se formează la sud de localitatea Laslea prin unirea Foldszini Patak și Valle Lopus.
14. Dürre Graben – pârâu aflat la vest de Laszler Bach.
15. Waldhütter Bach – are izvorul la nord de Valchid prin unirea cu pârâul Copșei.

⁹¹ Semnul (?) arată că transcrierea toponimului de pe harta josefină nu e sigură întrucât scrisul era șters sau dificil de citit.

⁹² I. Iordan, *op. cit.*, p. 62.

⁹³ *Ibidem*, p. 62.

16. Kopish Bach – se formează la sud de Copșa Mare prin unirea a două pâraie Bahren Grund și Mohr Grund. Primul se varsă în Mohr care curge până apropierea Copșei Mari unde se unește cu pârâul Copșa, care izvorăște în apropiere. Kopisch Bach se varsă în Waldhütter Bach.
17. Birthelmi Patak – se varsă în Târnavă Mare în dreptul Saroșului pe care-l traversează. La nord de Biertan se varsă în Birthelmi Patak pârâul Dobest. Birthelmi Patak se formează prin unirea a două văi Geysterl Grund și pârâul care vine dinspre Richiș. În pârâul Richiș se varsă Schalten Grund.
18. Valle Mare – vale care se află la est de Buzd, curge spre nord în direcția Bratei unde înainte de localitate se unește cu Kützen Grund (aflat la est) și cu Pratgen (?) Gragen (la vest).
19. Valle Ursuluj – este un pârâu secundar aflat la sud de Așel și se varsă în Valje Hetzel, pârâu care are direcția de curgere sud-nord fiind un afluent al Târnavei Mari și traversează localitatea Așel.
20. Langengrund (?) Bach – pârâu care vine dinspre Buzd. Se formează prin unirea mai multor pâraie printre care Latzi Sichen aflat la nord-vest de localitatea Buzd.

Concluzii

Studiul toponimiei de pe valea Târnavei Mari a făcut parte din interesele mai multor cercetători. Prezența în Transilvania a comunităților de slavi timpurii, a valahilor, a maghiarilor și a sașilor a ridicat mereu semne de întrebare privind originea oiconimelor.

Harta Josefînă conține toponimii de tip oronime și hidronime cu rezonanță românească arătând că populația românească era prezentă atât la nord cât și la sud de Târnavă Mare. Dacă oiconimele nu poartă în memoria lor nume românești acest lucru se datorează faptului că satele au fost întemeiate într-un alt punct, nelocuit de altă populație. Treptat zona de locuire românească a fost introdusă în arealul administrativ al

satelor. Așa apar zonele de „cartier” marginale ale românilor. Secuii au avut un statut aparte printre populațiile supuse de maghiari. Aceștia aveau un rol bine determinat, de apărători ai granițelor regatului maghiar, prin urmare aveau privilegii importante. Sașii au ridicat sate în locuri libere, nelocuite de alte populații așa cum este precizat și în diploma andreană. Domeniile nobiliare sunt aparte, au un statut separat cu privilegii specifice nobililor. Aceștia aveau vasali care cu timpul devin iobagi.

În valea Târnavei Mari între Saschiz și Mediaș se întâlnește o bogată toponimie. La sud de Târnavă Mare, până la cumpăna apelor, avem 26 de localități (vezi tabel). Dintre acestea 7 au originea numelor maghiară (Albești, Copșa Mare, Mălâncrav, Saschiz, Stejăreni/Beșa, Șaroșul pe Târnavă, Șapartoc), 11 sunt săsești (Apold, Ațel, Biertan, Buzd, Dupuș, Laslea, Nou Săsesc, Richiș, Roandola, Șaeș, Valchid), 5 cu originea neclară, maghiară sau săsească (Daneș, Florești, Laslea, Sighișoara, Vânători/Héjásfalva), iar 3 sunt de origine slavă (Criș, Daia și Vulcan). Dintre toate acestea azi au nume nou românesc Stejărenii/Beșa, Florești/Felța, Vânători/Hașfalău. Localitățile Bratei și Vânători au avut denumiri din latina medievală ce fac referire la hramul bisericilor: Mons Mariae (Bratei) și Villa Scti. (Sancti) Divaldi (Sf. Theobald) (pentru Vânători). Tot din rândul semanticii bisericesti este Albeștiul (Alba Ecclesiae) și ar putea fi Apold, care conform lui G. Kirch⁹⁴ ar însemna „satul abatelui”.

Toponimia de tipul oiconime de la sud de Târnavă Mare din bazinul hidrografic a acesteia se împarte în 6 categorii (după Buza-Mărculeț⁹⁵):

1. Oiconime care arată forma și unele particularități ale reliefului: Biertan (deal strălucitor), Daia (sat îndepărtat, satul din fundul văii), Florești/Felța (teren parcelat), Roandola (vale sălbatică), Sighișoara (cetatea de pe deal (?!)), Șaeș (râu mlăștinos), Șaroș, Șapartoc (ambele cu sens de noroios/mocirlos).
2. Oiconime care au legătură cu vegetația: Mălâncrav/Almakerek (măr), posibil Apold (livadă de meri), Valchid (pădure).

⁹⁴ G. Kirch, *op. cit.*, p. 271 (303).

⁹⁵ M. Buza, I. Mărculeț, *op. cit.*, p. 254-255; vezi și I. Conea, *Toponimia. Aspectele ei geografice*, Monografie geografică a R. P. Române, I, Geografie fizică, București, 1960; Vasile Frățilă, *Studii de toponimie*, Editura Dacia XXI, 2011.

3. Oiconime care au legătură cu fauna: Vulcan (lup).
4. Oiconime care evocă mărturii istorice, de viață socială: Copșa Mare (prisacă, poartă de apărare), Saschiz (*kéz* - mână dreaptă, de încredere).
5. Oiconime provenite din termeni bisericești: Albești (Alba Ecclesia), Bratei (protodiaconus), Vânători/Hașfalău/Deiwesterf (Villa Scti. (Sancti) Divaldi), Criș (cruce).
6. Oiconime care arată nume de popoare: Nou Săsesc (sași, germani), Stejăreni/Beșa (pecenegi).
7. Oiconime care provin de la numele întemeietorului localității, a unor comunități locale, a unui sfânt sau a unei personalități: Ațel (Heidrich), Buzd (Buss), Daneș (Dan, Daniel), Dupuș (Tobias), Laslea (Sf. Laszlo), Richiș (Richwin).

Pe harta josefină realizată la 1769-1773, toponimia bazinului hidrografic al Târnavei Mari între văile Saschiz și Șoimuș până la Mediaș reflectă aspectele geografice, cât și o serie de mărturii istorice și sociale, ce s-au petrecut odinioară în această regiune. Oiconimele care arată forma și particularitățile reliefului și a apelor curgătoare sunt reprezentate de 9 așezări. Acestea sunt urmate de oiconime cu originea în antroponime, care provin de la numele întemeietorului localității, a unor comunități locale, a unui sfânt sau a unei personalități (6 așezări), care evocă mărturii istorice și de viață socială (3), care provin din termeni bisericești (4 așezări), care au luat naștere în legătură cu vegetația (2), cu fauna (1), cele care se referă la despăduriri și la modul de utilizare a terenurilor (1). Deși în număr mai redus sunt prezente și toponimele care evocă mărturii istorice și cele care se referă la diferite aspecte de viață socială (2).

Unele oiconime au fost înlocuite cu toponime maghiare, impuse de administrația maghiară, iar în trecutul apropiat unele toponime au fost înlocuite cu toponime românești. Fondul principal al toponimiei din bazinul mijlociu al Târnavei Mari și aflat la sud de râu nu s-a modificat profund, dar trebuie studiate cu atenție. Toponimia slavă moștenită de români din arealul studiat este un strat toponimic slav vechi: Târnavă, Daia, Vulcan.

Pe harta josefină am identificat hidronime cu rezonanță românească în special în denumirile de văi: Valle Lopus, Valle Mare, Valle Ursului, Valle Satului, Valje Hetzel. Oronime cu rezonanță

românească nu sunt trecute pe harta josefină în sudul Târnavei Mari, față de la nord de râu. Sensul de „vale” se referă la „loc larg între două înălțimi; teren în pantă coborâtoare”⁹⁶ sau „loc cuprins între două înălțimi, cu talveg și cu fund”⁹⁷ sau „pârâu, apă curgătoare”.⁹⁸ Termenul „vale” derivă din latinescul „vallis”, în timp ce în slava veche formele sunt „ǫdolŭ” și „ǫdolŭ”.⁹⁹ Prin urmare văile secundare poartă nume date de români sau moștenite de români.

Închei prin următoarea concluzie W. Meyer-Lübke preluată de Mircea Buza: „într-o regiune oarecare, unde se știe că peste populația băștinașă a venit și s-a stabilit cândva o populație cuceritoare, numele de localități provin aproape întotdeauna din limba acesteia din urmă (cea cuceritoare), în timp ce numele geografice de pe întinsul moșiei fiecărei localități își au originea în limba populației cucerite”.¹⁰⁰

⁹⁶ I. Jordan, *op. cit.*, pp. 46-47.

⁹⁷ *Ibidem.*

⁹⁸ *Ibidem.*

⁹⁹ *Ibidem*, p. 48.

¹⁰⁰ W. Meyer-Lübke, *Einführung in das Studium der Romanischen Sprachen*, Ed. 1-a, Heidelberg, 1901 apud Mircea Buza, *Oiconimele din Podișul Secașelor - reflectare a coabitării populației românești cu cea germană și maghiară*, Pangeea, 2012, pp. 29-32;

**Überlegungen zur geschichtlichen Entwicklung des Großen Kokel Becken aus archäologischer und toponymischer Perspektive zwischen den 10.-13. Jahrhunderten (I)
(Zusammenfassung)**

Die Toponymie des hydrographischen Beckens des Großen Kokels, entlang der Keisder und Schalmen Täler, widerspiegelt auf der Josephinischen Landesaufnahme, durchgeführt zwischen den Jahren 1783-1785, geographische Aspekte, als auch historische und soziale Zeugnisse für die jahrhundertlange Entwicklung der Gegend.

Die Ortsnamen von neun Siedlungen bezeugen die Morphologie und Eigenart der Reliefformen und der fließenden Gewässer. Diese sind von antroponymisch stammenden Ortsnamen gefolgt. Die letzteren bekamen den Namen entweder ihres Gründers oder einer ansässigen Gemeinde, eines Heiligen oder einer Persönlichkeit (6 Siedlungen). All diese rufen teilweise geschichtliche und soziale Zeugnisse (3 Siedlungen) hervor, sind teilweise aus kirchlichen (4 Siedlungen), pflanzlichen (2 Siedlungen) oder tierischen (1 Siedlung) Begriffen abgeleitet. Manche Toponyme versuchen auch die Verwendungsart der Wälder oder Äcker zu erklären (1 Siedlung). Auch wenn in geringer Anzahl, Toponyme in Beziehung mit historischen und sozialen Zeugnissen kommen vor (2 Siedlungen).

Mit der Zeit, einige Ortsnamen wurden von den ungarischen Verwaltungsbehörden mit ungarischen Toponymen ersetzt und in jüngerer Zeit die letzteren wurden rumänisch umbenannt. Die toponymische Hauptlexik des Großen Kokel Beckens und der südlich davon angelegenen Siedlungen hat sich nicht wesentlich geändert, trotzdem sind weitere wissenschaftliche Untersuchungen mit Aufmerksamkeit durchzuführen. Manche slawischen Ortsnamen, wie zum Beispiel Târnavă, Daia, Vulcan, wurden von den in dieser Gegend lebenden Rumänen geerbt und gehen zurück zu einer alten slawischen Toponymieschicht.

Die auf der Josephinischen Landesaufnahme identifizierten Gewässernamen deuten daraufhin, dass diese und die Namen der Täler eher einen rumänischen Klang haben: Valle Lapus, Valle Mare, Valle Ursului, Valle Satului, Valje Hetzel. Rumänisch klingenden Namen der Reliefformen sind im südlichen Teil des Großen Kokels auf der Josephinischen Landesaufnahme nicht repräsentiert. Ganz anders sieht die Darstellung dieser nördlich des Großen Kokels. Der Begriff „vale“ (Tal) beschreibt einen „breiten Ort zwischen zwei Höhen; Gelände im absteigender Hanganlage“, „Ort zwischen zwei Höhen, mit Talweg und Grund“ oder „Bach, fließendes Wasser“. Der Begriff wird aus dem Lateinischen „vallis“ abgeleitet, während in der alten slawischen Sprache die entsprechenden Formen „ꝥdolŭ“ și „ꝥdoli“ sind. Infolgedessen sind wir der Meinung, dass die Nebentäler entweder von den Rumänen benannt wurden oder trugen Namen, welche die Rumänen weiterverwendet haben.

(Übersetzung von Corina Hopârtean)

Cuvinte cheie: harta josefină 1769-1773, toponimie, arheologie, oiconime, oronime, hidronime.

Schlüsselwörter: Josephinischen Landesaufnahme 1769-1773, Toponymie, Ortsnamen, Reliefformen, Gewässernamen.

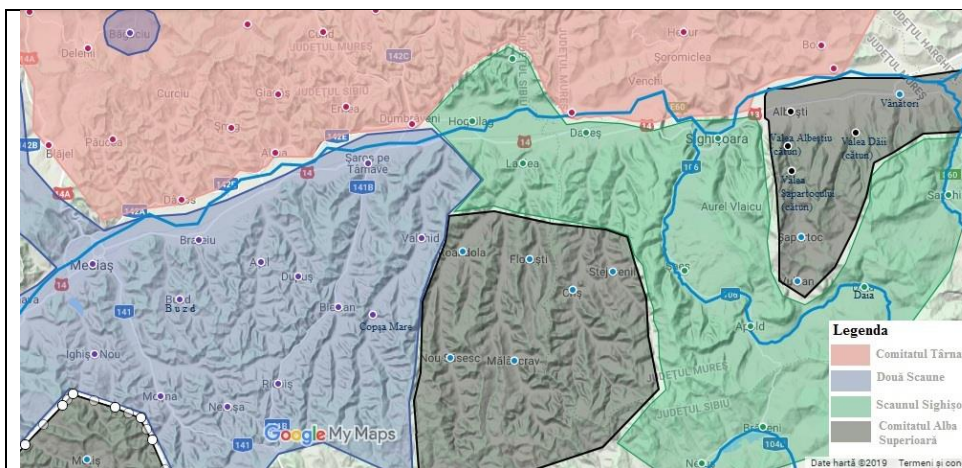
Nr. crt.	(!) ¹⁰¹ Cu origine maghiară	(!!) Cu origine germană	(!!!) Cu origine din latina medievală	(!!!!) Cu origine slavă	(!V) Nume nou românesc
1.	Albești/Fehé regyház/Wei ßkirich	Apold/Trap óld/Trappold	Brateiu (!!)(!!!)/Pretai/Bar áthely/Mons Mariae	Criș/Keresd/Kreisch	Florești (!)(!!)(!V)/Felța/Fälz enderf
2.	Copșa Mare/Nagykapus/Griszko pesch	Ațel/Hetzeldorf	Vânători (!)(!!)(!V)/Héjásfalva/Teufelsdorf/Villa Scti. (Sancti) Divaldi	Daia/Szász-Dálya/Dändref	Stejăreni (!)(!V)/Beșa/Besse
3.	Daneș (!!)/Dános/D unnesderf	Biertan/Birt halm		Vulcan/Volkány/Wulkenderf	Vânători (!)(!!)(!V)/Héjásfalva/Teufelsdorf/Villa Scti. (Sancti) Divaldi
4.	Florești (!)(!V)/Felța/Fälzenderf	Brateiu (!!)(!!!)/Pretai/Baráthely/Mons Mariae			
5.	Laslea (!!)/Szászentlászlo/Grisz-Lasseln	Buzd/Buss			
6.	Mălâncrav/Almakerék/Malemkref	Daneș (!)/Dános/D unnesderf			
7.	Saschiz/Szász kézd/Keist	Dupuș/Tobiasdorf			
8.	Sighișoara (!!)/Segesvár/Schäßburg	Florești (!)(!V)/Felța/Fälzenderf			
9.	Stejăreni (!)(!V)/Beșa/B	Laslea (!)/Groß-Lasseln			

¹⁰¹ Semnele (!) au următoarea explicație: (!) și (!!)

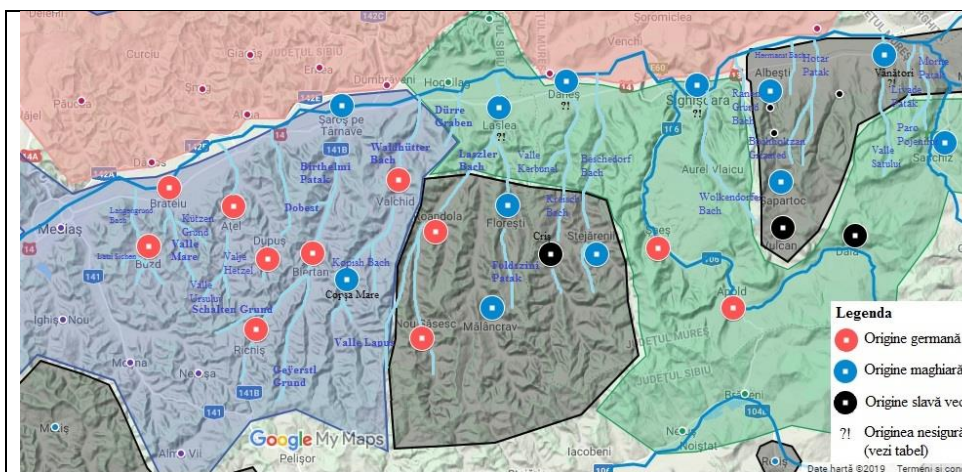
originea numelui nu e sigură, maghiară sau germană, prin urmare apare în ambele coloane; (!!!) apare și în coloana cu originea numelui din latina medievală; (!!!!) are și origine slavă (aici nu avem); (!V) are un nume nou românesc, vezi coloana respectivă.

	esse/Peschen derf				
10.	Șaroșul pe Târnave/Szá szsáros/Scha as	Nou Săsesc/Naen dref			
11.	Șapartoc/Sár patak/Schorp enderf	Richiș/Rech esdref			
12.	Vânători (!!) (!V)/Héjásfa lva/Teufelsd orf/Villa Scti. (Sancti) Divaldi	Roandola/R aeduel			
13.		Sighișoara (!)/Segesvár /Schäßburg			
14.		Șaeș/Schâs			
15.		Valchid/Wal dhâdjn			
16.		Vânători (!) (!V)/Héjásfal va/Teufelsdor f			

Tabel cu originea lingvistică a toponimiilor de la sud de Târnava Mare.

Harta 1. Localități de la sud de Târnava Mare din bazinul mijlociu și distribuția administrativă a acestora

Harta 2. Localități de la sud de Târnava Mare din bazinul mijlociu și originea lor toponimică

